

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

DAGNY

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA OCH LITERÄRA INTRESSEN.

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET.

1890.

SJUNDE HÄFTET.

INNEHÅLL:

- Den siste af familjen Marchbanks. Öfversättning af *G. B-l.*
Mathilda Roos, Laura Kieler: *Mænd af Ære*, Skuespil i tre akter.
M. S., Brev til Dagny fra Kristiania.
L. E., En bit statistik.
Emund Gammal, Den brittiska och kontinentala Federationens konferens
i Stockholm hösten 1890.
Rudolf Abelin, Kvinnan och trädgården.
En kurs i Stenografi.
Meddelanden från Fredrika-Bremer-Förbundet.
Hvarjehanda i Kvinnofrågan.

Pris pr årgång: { För Förbundets medlemmar kr. 2,50.
 { För icke medlemmar " 4,00.

Trädgårdsskola för kvinnor.

Vid **Norrvikens Trädgårdar, Åby**, öppnas fr. o. m. instundande 15:de januari en trädgårdsskola för kvinnor.

Anmälningar och förfrågningar mottagas af undertecknad, af Fredrika-Bremer-Förbundets byrå i Stockholm och af Torshags Hushållsskola, **Åby**.

**Norrvikens Trädgårdar, ÅBY station, Östergötlands län.
Rudolf Abelin.**

För 2:ne elever vid Norrvikens Trädgårdsskola för kvinnor erlägger Fredrika-Bremer-Förbundet den fastställda afgiften med 75 kr. för hvarje elev. Ansökan inlemnas före den 15:de december 1890 å Förbundets byrå, 5 Malmtorgsgatan, Stockholm, der vidare upplysningar erhållas.

Fredrika-Bremer-Förbundets Dräktreformförening

har anordnat utställning och försäljning af mönster och modeller till hygieniska under- och öfverdräkter för kvinnor och barn i *Fröken Ohlssons Modeaffär, 14 Blasieholmstorg*.

Äfven emottagas beställningar å samtliga artiklar, hvarvid särskildt påpekas utstyrslar för späda barn.

Vidare upplysningar meddelas å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, der äfven anteckning af nya ledamöter kan ega rum. Årsafgift 1 kr.

Korrespondens till Dräktreformföreningen adresseras till samma ställe.

Den sista af familjen Marchbanks.

"Var god och stig fram till Miss Addingtons pulpet, min fru", sade redaktören i en något vänligare ton än den hos honom vanliga.

Jag såg upp från min halfskrifna mening. En liten, vissnad, finlemmad gumma kom öfver golfvet till min plats. Hon var svartklädd, och de drag i hennes bleka ansigte, som tiden minst härjat, voro riktigt vackra.

Förtreten svällde inom mig. Redaktören skickade alltid på mig alla de stackars "författarinnor", som gingo in och ut på vår byrå.

"Jag är rädd att störa er; ni tyckes ha så brådtom", sade hon med något af en världsdams angenäma lugn, i hvilket man dock allt för väl kunde spåra en liten darrning af blyghet och ångslan.

Ack! hon var ju från Södern! man kunde ej misstaga sig derpå, då man hörde det sakta släpandet på vokalerna och undertryckandet af konsonanterna. Jag skall ej försöka återgifva det karaktäristiska i hennes brytning; skrifna bokstäfver kunna ej gifva eder ett begrepp om huru det lät, såvida ni icke vet det förut.

Hon hade ett manuskript med sig, som hon hoppades skulle bli infördt i "Aftonposten"; hon hade alltid tyckt så mycket om Aftonposten.

Det innehöll skildringar från höstlifvet i Sydstaterna; hon hade försökt att skrifva så tidsenligt som möjligt; hon hade hört huru tidningarna ville hafva sådana saker. Det handlade icke om de sydligaste staterna, utan lemnade skildringar från Tennessee och Kentucky, om hirsodling, potatisupptagning och svinslagt.

"Å! allt det der känner jag så väl till", — utbrast jag.

"Ni? — nej, gör ni, mitt kära barn? skulle ni vara från 'Södern'?"

Hur skall jag kunna beskrifva allt det hon inlade i dessa ord: den glada upptäckten af en själskrifven vän och bundsförvandt; den svaga, halft ömma förebråelsen, att jag kunde vara till den grad demoraliserad, att hon ej genast i mig igenkände en landsmaninna, och så öfverraskningen att finna en "Söder-flicka" här på byrån, omgifven af män och arbetande på samma sätt som de.

Hon, som förut icke funnit något abnormt i min ställning, såg sig nu rundt omkring utöfver det fula rummet och kastade äfven en blick på den upp- och nedvända pulpetlåda jag använde såsom pall och så sträckte hon ut en liten, gammal och krokig hand och klap-pade mig medlidsamt och tröstande.

Då hon upptäckte att jag var från Tennessee och att mitt namn var Addington voro vi genast ute på en ocean af hågkomster och minnen.

Jag blef ej öfverraskad då jag fann att vi kände väl till hvarandras familjer. Hvarje "Söderbo" känner, eller har åtminstone hört talas om alla de öfriga, men jag hade de sista åren mera lagt an på att undfly än att uppsöka mina landsmän och landsmaninnor.

Men endast ett riktigt odjur skulle hafva kunnat motstå det vänliga tillmöteskommandet från den lilla milda kvinnan, och dessutom var hennes namn en god borgen för henne. Hon var, sade hon mig, Fanny Marchbanks Overman.

Jag förmodar att hon hade varit Mrs. Overman i nära 40 år, men som Söderbo var hon fortfarande, såväl för sig själf, som för sina vänner, Fanny Marchbanks.

Det var i alla händelser den Marchbankska delen af hennes namn, som intresserade mig. Min farfars intimaste vän hade varit domaren Marchbanks; och oaktadt min halft utländska uppfostran hade jag hört berättelser om den gamle "Whig"-ens redbarhet, skarpsinne och excentricitet. Jag hade äfven hört talas om hans dotter såsom en ung, lysande skönhet, min mors barnsliga skönhetsideal; och nu — efter alla dessa år och omstörtningar — möttes Fanny Marchbanks och jag i New-York på Aftonpostens byrå, hon som en stackars gammal gumma, som försökte sälja ett mähända osäljbart manuskript.

Manuskriptet! — tanken derpå föll öfver mig som en mara. Det värsta af allt var den tillförsigt hon tycktes hysa dertill, att jag skulle antaga det — jag hade i smyg tittat derpå under det hon berättade mig hvilken fin, gammal herre min farfar var, och huru min mor kammade sitt hår, då hon var liten.

Jag hade då sett, att jag skulle riskera min plats, om jag lemnade det åt redaktören.

Jag frågade henne om hon skrivit mycket i New-York.

Ja, hon hade der sysselsatt sig med skriftställeri under ett och ett halft år. Hon hade skrivit några berättelser för ett af de slocknande, gammalmodiga "Magasinen"; hon hade fått en skizz från Södern införd i en god veckotidning; hon hade sändt några "bref" till en kyrklig tidning i Södern, och så hade hon också publicerat några neger-anekdoter i en skämttidning.

Huru lätt genomskådade jag icke allt, som den stackars, milda, anspråkslösa, lilla varelsen hade utstått — striden mot fattigdomen och så den hjärtskärande ängslan det hade kostat henne att kunna frambringa ens så mycket. Nu ville hon ge sig in på en annan genre af

skriftställer; hon hoppades finna ett större verksamhetsfält i de dagliga tidningarna.

En ljus tanke flög på mig; — om hon blott ville nappa på min krok! En Tennessee-senator hade just nyss ställt till en liten sensation i Congressen. Jag grep mig genast an och sade: ”Ni känner ju Senator Lawton, eller hr? Nåväl, kunde ni inte förlägga er lilla historia till hans gods — ni har ju varit der? — Ser ni, om ni kan få er berättelse att passa in på någonting, som man just nu sysselsätter sig med, något som tidningarna nu för ögonblicket tala om, då får ni nog in den. Om ni nu t. ex. kunde skildra Lawtons hem, så är jag säker på att er skizz blefve emottagen i ”Jorden”, en tidning, som dessutom betalar bättre än denna.”

Hon såg upp litet tvislande. ”Men det vore kanske att bryta emot gästfrihetens lagar”, sade hon.

”Ni behöver ju inte bli alltför personlig”, skyndade jag att tillägga, ”och för öfrigt kan ni ju skriva till öfverste Lawton och begära hans tillåtelse.”

Hon log förhoppningsfullt. Hon visade en märkvärdig mottaglighet för nya intryck och antog med rörande villighet hvarje nytt förslag.

”Jag vet hvad ni menar med detta moderna, korta, raska skrifsätt — jag har nog gifvit akt derpå i tidningarna, ehuru jag inbillade mig att de skrefvo så, emedan de ej kunde skriva på annat sätt; men jag skall nog också försöka att lämpa mig efter bruket här uppe i Norden. Och jag vill berätta hvad som helst om ”Lawton place”, som kan gå för sig att omtala. Jag är glad att ni tror, att han inte skulle misstycka. Och nu, kära vän, skall jag befria er från mig — jag är säker på att ni redan skänkt mig allt för mycken tid, men ni kan gärna säga dem, mitt barn, att ni inte alla dagar träffar på folk, som känner till er familj sedan tre generationer tillbaka. Ack kära vän, jag är så ledsen öfver att nödgas lemna er så här åt er själf igen — ni, som är så ung. Hvad skulle er farfar tänkt — men er farfar skulle måhända vara mycket stolt öfver edra talanger, han var en man, som insåg att vi äro skyldiga att foga oss efter omständigheterna, och jag är säker på att alla dessa — gentlemän äro mycket hyggliga.” Och hon kastade en mönstrande blick utöfver den arbetande, raspande hopen, som satt böjd öfver pulpeterna.

Sålunda småpratande ända tills hon kom till elevator-dörren, tog hon slutligen afsked af mig.

Jag lärde snart känna hennes historia.

Som helt ung hade hon blifvit enka med två små barn; barnen — gossar — hade båda dött några år senare, och hon hade tillbrin-

gat största delen af sitt lif som barnlös enka i sin faders hem. Hon var hans enda barn; han hade dött strax innan kriget begynte och största delen af deras förmögenhet hade gått förlorad. Mrs. Overman hade sedan dess dragit sig fram så godt hon kunnat, och nu på ålderdomen hade hon med ett mod, som var grundadt på hennes själsadel och äfven på hennes okunnighet om världens likgiltighet, kommit till detta för henne främmande land — till Norden — för att söka sin utkomst genom författareverksamhet.

Huru främmande och långt aflägsset denna del af det gemensamma fäderneslandet tycktes henne kan endast en Söderbo förstå.

Att Mrs. Overman lyckades så väl som hon gjorde tycktes mig ett riktigt underverk. Det var en rastlöshet hos denna svaga, ömtåliga, ladylika gamla kvinna, som gjorde mig stolt öfver henne.

Jag hyste någon fruktan för att besöka henne, der hon var inackorderad. Jag visste att jag skulle komma att känna mig illa till mods, om jag skulle få se henne midt ibland tarflig halfherrskaps-lyx; — men jag fann att hon hade åt sig upptäckt ett ställe, der det icke fanns någonting vulgärt, ehuru det nog kunde erbjuda många stötestenar för en sådan person som Miss Fanny — som vi hädanefter skola kalla henne.

”Det är ett kvinligt inackorderingsställe, kära vän — för affärskvinnor”, förklarade hon för mig, då vi sutto bredvid hvarandra i den stora soffan, klädd med tagetyg i det snygga, allvarsamma nästan vördnadsbjudande samlingsrummet.

”Miss Mary Barnwell rekommenderade det, när jag reste hit. Jag känner mig mycket mera hemmastadd på en plats, som jag hört Miss Mary tala om, och dessutom är man alltid mera skyddad i ett hus, der det ej fins herrar — när man står alldeles ensam.”

Det var ett stort, gammalmodigt hus och de rymliga rummen voro genom träväggar afdelade i smärre — långa och trånga —, hvilket hvart och ett för sig innehöll två små järnsängar. Innevånarinnorna voro förenade som rumkamrater, utan hänsyn till annat än den i huset rådande strånga respektabiliteten, men hvar och en hade sin egen bädd.

Miss Fanny fann det litet svårt att förklara allt detta för mig och en svag röd fläck uppsteg på hennes vissna, fina kind, då hon sade: ”Det stöter nog litet på 'inrättning' här, tycker ni inte det? men så är det likväl ej. Vårdinnan är en nyengelskkvinna, hennes namn är Martin, och ni ser att hon sökt ordna ett det billigaste hem, der — en — en — bättre person skall kunna trifvas. Det är fullkomligt snyggt, det kan jag försäkra er och så kan man vara säker på att dela rum med en hygglig person, och att allting är ställdt på

så 'privat' fot som möjligt. Jag måste föra er till mitt rum", fortsatte hon, "och visa er min fars porträtt — det för jag alltid med mig — så att ni skall kunna säga, att ni vet hur domaren Marchbanks såg ut."

"Naturligtvis", sade hon då vi voro i trappan, "äro dessa Nordbor ganska besynnerliga. Den dam jag bor tillsammans med heter Miss Boggs. Då man ser henne första gången, skulle man verkligen kunna taga henne för — en — en ganska tarflig person — men hon är utmärkt väl uppfostrad och studerar för att blifva läkare. Hon har inte den polityr, man finner hos vårt folk, men jag är säker på att hon har en utmärkt karaktär, och så är hon religiös, och har mycket stadgade åsichter. Hon är inte alls sådan som man i Södern skulle föreställa sig en person i hennes ställning."

Hon hejdade sig då vi kommo till hennes dörr. Miss Boggs var ej inne. — Porträttet såg mycket stort ut der det, i sin fordom förgyllda, urblekta ram hängde på väggen i det cell-lika lilla rummet. Huru stor artistens oförmåga än varit, hade han dock ej helt och hållet lyckats frångå originalet, ty der fans i porträttet något af den storsinte, företagsamme, romantiske man, jag hört talas om. Jag tyckte mig också der kunna upptäcka egenskaper jag redan funnit hos Miss Fanny, nämligen den öppenhjärtighet och mottaglighet för nya intryck, som kom henne att synas så ung och gjorde det möjligt för henne att våga den strid hon gett sig in på.

Miss Fanny aftorkade ramen med sin näsduk, förde mig från den ena sidan till den andra för att beundra tafan och sade mig namnet på den jämmerlige kluddaren, som målat den. Hon berättade för mig om 'Polk och Clay'-affären, i hvilken domaren Marchbanks och min farfar gemensamt hade agiterat för det parti inom staten, hvilket de tillhörde — och hon försökte artigt, men dock fruktlöst att påpeka lika många triumfer för min farfader som för sin. Att de båda herrarne voro i minoriteten fördunklade ej i hennes ögon för ett ögonblick deras ära.

Jag ser henne alltid framför mig som hon såg ut den dagen — som en liten nätt prestinna framför en tempelhelgedom; hon satt i en stol intill väggen, så att hon i det lilla rummet skulle vara på lämpligaste afstånd från tafan; hennes grå hår var något krusadt och lätt tillbakastruket, en gyllene medelväg mellan gammalmodigt och modernt — Miss Fanny var ej den, som hängde fast vid det gamla för dess egen skull — och kring hals och armar bar hon enligt modet nätta uppslag af spetsar. Hennes figur var helt flickaktig, rak och riktigt nätt, men den gamla, svarta klädningen var lappad och illa med-

faren, hvilket gjorde mig sorgsen, ty den lilla kvinnan var ej och skulle säkerligen aldrig blifva likgiltig för sin klädsel. Då hon så stolt och känsligt talade om "min far", så undrade jag hvilken plats i hennes minne som upptogs af hennes öfriga, långa förfutna lif, då hon som maka, mor och enka hade erfarit ljufva fröjder och förkrossande sorger, hvilka hon, fastän svag och späd hade öfverlevvat. Allt tycktes hafva försvunnit och blifvit begrafvet för henne; blott de första banden voro ännu lefvande och verksamma oaktadt tid och död. Jag fann att hon måste hafva tillbragt den största delen af sitt lif hos sin fader, och att hon betraktade sin rätt att vara till uteslutande ur den synpunkten att hon var *hans* dotter; men jag kände ej då den verkliga förklaringsgrunden för hennes hängifvenhet — det faktum nämligen, att hon uppoffrade sig själf för hans skull, för hans goda namn. Den dotterliga tillgifvenheten hade blifvit förstärkt med kanhända det starkaste af mänskliga band: det, som förenar den uppoffrande med den, för hvilken uppoffringen sker. Det fans någonting af moderskärlek i hennes barnsliga beundran för den längesedan döde mannen.

Jag stannade till middagen hos henne — kvällsvard kallade hon det, och den sparsamma lilla måltiden kunde likaväl kallas det ena som det andra, men hon var gästvänlig och behaglig utan ursäkter och krus.

Hennes lugna värdighet öfvergaf henne ej förr än då jag skulle gå hem. "Ack, mitt kära barn, jag kan ej låta er gå ensam hem den långa vägen — det är illa nog för mig, men för er, som är ung, är det omöjligt."

"Nåväl, Miss Fanny" sade jag, "då kan jag ju telefonera efter ett stadsbud."

"Hvarför det, min vän?"

"För att följa mig hem."

"Ett stadsbud?"

"Ja hvarför inte, det göra vi alltid, då vi äro rädda att gå ensamma."

"Bevars väl! Det är ju just för att befria er från ett stadsbud, som jag vill följa er själf."

"Det är fullkomligt säkert öfverallt i staden", invände Miss Boggs, en groflemmad, bleklad ung kvinna, som satt och läste vid ett stearinljus.

"Ja, Miss Boggs, det tror jag nog, och jag tycker det är mycket förståndigt af er 'Nordflickor', att vara så der orädda och oberoende. Ni törs gå hvart som helst, men ser ni Adeline är icke uppfostrad att ta hand om sig själf, som ni göra, och jag har likasom en känsla af

ansvarighet för henne. Jag skulle vilja vara en fée-gudmor för henne; — det minsta jag kan göra är att taga hand om henne, då hon är min gäst.”

Sålunda gick hon på och pratade som en gammal, liten vingbruten kanariefågel, allt under det hon med gladlynt beslutsamhet påsatte schal och hatt.

Miss Boggs tittade nyfiket på mig; hon hade bitintills ej betraktat mig såsom en liten svag blomma från Södern.

Jag måste göra mig själf det nöjet berätta, att jag skickade hem min beskyddarinna i en droska, en form af lyx, som jag under vår bekantskap funnit henne mycket värdera. Hon kunde aldrig vänja sig vid stadsgatorna, der hon alltid fladdrade omkring rädd och nervös, och likväl hade hon säkert gjort åtskilliga promenader för att få ihop sina artiklar och för att afyttra dem.

En dag då jag stod i ett rum på en tidningsbyrå, såg jag henne inträda i ett närgränsande. Hon närmade sig redaktörens pulpet på sitt milda, föga affärsmässiga vis och tycktes fråga honom om något. Han såg ej upp; hade han det gjort, skulle han säkert ha svarat annorlunda, men han hade förfärligt brådtom, och han stack endast in handen i breffacket och tog fram en manuskriptpacke, tilläggande retligt, då han slängde den på pulpeten: ”Duger icke för oss!”

Detta var ju en den allra vanligaste händelse i tidningsvärlden; men stackars lilla Fanny Marchbanks Overman! Hon tog sitt manuskript — jag märkte åter huru gamla hennes händer sågo ut — och så stapplade hon ut, som om hon ej sett hvart hon gick. Jag drog mig tillbaka. Det finnes sorger, som ej ens kunna fördraga medlidandet.

Miss Fanny kom ofta och helsade på i min lilla våning, som jag hyrt tillsammans med en vän, som målade och undervisade. Hon kunde likväl aldrig betrakta vårt ”etablissement” såsom normalt, och hon sväfvade alltid omkring mig med en min af moderligt ansvar; att det egentligen var jag, som beskyddade henne, tycktes ej falla henne in.

”Min lilla unge”, sade hon då hon första gången slog sig ned i vårt mikroskopiska förmak, ”hur kan ni ens försöka att lefva på detta ’Yankee’-sätt. Jag hoppas ni tar väl vård om henne”, sade hon till Amy, i det hon mildt klappade mig. Amy såg något förvånad ut.

Hon var både ledsen och förtjust, då hon en afton fann mig klädd för att gå till en bjudning. Hon gaf då fritt lopp åt sin medfödda känsla för det decorativa och romantiska. ”Ack hvad det passar er väl”, utropade hon, ”min far brukade alltid säga att den verkliga bildningen gjorde sig mest gällande då man var ’klädd’ och att om

det fans något vulgärt hos en person, skulle det framträda då den var iförd sina bästa kläder. Kommer ni att träffa någon af herrarna från er byrå?" frågade hon liksom händelsevis, och hon såg helt misslynt ut, då jag sade henne att jag knappt trodde det.

"Och ingen af dem kommer och helsar på er", fortsatte hon, "men det skulle ni kanske ej tillåta."

"Kära Miss Fanny det har aldrig varit på tal, jag tror visst ej att någon af dem kommit på den tanken."

"Nej, — dessa Nordbor förstår jag mig verkligen ej på. Jag har aldrig hört talas om herrar, som ej kommit på tanken att visa någon uppmärksamhet åt en förtjusande ung dam, då de ha förmånen att känna henne."

Amy, som stod bakom Miss Fannys stol lyfte blick och händer mot höjden och sträckte ut de sistnämnde välsignande öfver Miss Fannys barnsliga, gamla hufvud.

Ungefär vid denna tidpunkt vände sig lyckans hjul till förmån för såväl Miss Fanny som mig.

"Aftonposten" fick anledning att sända mig utomlands, och Miss Fanny erhöll en liten fast anställning — öfverinseendet öfver correspondence-spalterna i en veckotidning. Detta arbete inbringade henne blott den helt blygsamma summan af fyra eller fem dollars i veckan, men det tog ej mycken tid, och jag visste af erfarenhet huru lycklig man känner sig då man från fullkomlig ovisshet får sig tillförsäkrad en, om än aldrig så liten, bestämd inkomst.

Jag hoppades då, att hon skulle ställa till det litet bekvämare åt sig och åtminstone skaffa sig en ny klädning. Men då jag skulle ge mig af, kom hon för att taga afsked af mig i samma luggslitna, svarta dräkt, hon burit vid vårt första möte.

En mängd af mina bekanta voro den dagen vid hamnen för att säga mig farväl, och jag har sedan ofta med själföfvebräelse kommit ihåg, att jag ej visade Miss Fanny all den tillgifvenhet jag verkligen hyste för henne; och samvetsaggen känns ännu bittrare då jag tänker på, att hon då var alldeles för mycket upptagen af och förtjust öfver min upphöjelse för att egna en enda tanke åt sig själf.

Hon gick omkring bland mina bekanta, uppbyggande dem med lösryckta bitar ur min historia — om mig själf och om mina förfäder och berättade med tårar i ögonen hur tappert jag drog mig fram i NewYork, långt borta från allt jag var van vid, och huru jag nu var i begrepp att ensam anträda denna resa, ehuru jag af naturen var kvinlig och blyg. — Kära miss Fanny!

Jag sysselsatte mig föga med brefskrifning under de 8 månader

jag var borta. Jag hade blott en gång bref från Miss Fanny, men hon hade ifrigt påyrkat, att jag ej skulle förslösa min dyrbara tid med skrifning och läsning af bref, och jag var derföre ej det minsta förvänad öfver hennes tystnad.

Vid min återkomst gällde min första visit Miss Fannys inackorderingsställe, dit jag begaf mig dagen efter min ankomst. Amy hade också nyligen återkommit från en 4 månaders bortovaro och hade ej kunnat gifva mig någon underrättelse om henne.

Gatan var mörk och öde; äfven huset såg dystert och öfvergifvet ut. En ny tjänarinna öppnade för mig, hon hade aldrig hört talas om Mrs. Overman, och jag greps så småningom af en obestämd känsla af ängslan.

Jag skickade efter Mrs. Martin.

Hon kom in blek och med sorgsen värdighet och stannade tyst framför mig.

"Hur är det", frågade jag.

"Hon dog här för tre månader sedan. Jag är så ledsen att ni ej var här. Det var en så vacker, stilla död. Hon var ej sjuk. Vi funno henne en morgon död i sin säng med ett bref i handen."

Till alla andra tankar och känslor, som utan bestämd form korsade sig inom mig, sällade sig nu äfven en dåraktig sorg deröfver att min lilla gumma skulle dö i ett af dessa cell-liknande rum, så främmande för henne.

"Brefvet", fortsatte Mrs. Martin efter ett ögonblicks tystnad, "har jag begrafvit med henne, men jag har tagit en afskrift deraf. Se här!"

Jag tvekade litet.

"Ni kan lugnt läsa det."

Det var mycket kort. På ett halft dussin rader erkände Anthony Stottman emottagandet af slutlikviden å en skuld af 3,000 dollars, obetalda vid uppgörandet af domaren Marchbanks efterlemnade affärer.

Det var kort, men hvilken kamp och strid, hvilket högt och rörande exempel ådagalade ej detta bref. Jag såg alla dessa år framför mig i ett ögonblick. Det var kärlek lika mycket som hederskänsla, som hade uppehållit lilla Fanny Marchbanks i denna uppgift, så liten i sig själf, så jättelik för henne. Ingen fläck skulle få vidlåda det stora namn hennes fader lemnade efter sig. Uppnåendet af detta mål hade utgjort skälet för hennes tillvaro, och när detta mål ej längre föresväfvade henne slocknade det ljus, hvars låga så länge underhållits. Mrs. Martin berättade mig att Mrs. Overman två veckor före sin död syntes orolig och slutat upp att skriva, fastän hon tycktes må bra.

Ja, jag förstod; förstod så väl huru tanken på den stora upp-

giften hade upptagit henne, och huru hon ej kunde bli lugn förrän hon hade i sin hand beviset på dess uppfyllelse. Detta kom och bragte henne ro. Det var ett vackert sätt att dö.

"Hvar — hvar har ni begrafvit henne", tvingade jag mig att fråga.

"Jag såg i början ingen utväg, Miss Addington. De, som möjligen kunnat ge mig någon upplysning om hennes släktingar voro ej i staden, och jag visste ej huru jag skulle bära mig åt; men till sist lade jag henne i den vrå, der jag själf skall hvila en dag. Jag tänkte alltid, att ni sedan skulle komma och säga mig hvad jag skulle göra. Hon lemnade blott efter sig 7 eller 8 dollars, men jag ställde om att allt blef anständigt. Jag vet att Mrs. Overman var en lady, och det der brevet visade att hon var ännu mer. Jag är glad att ha fått gifva henne ett bevis på vördnad. — Gud välsigne henne!" —

Ja — Gud välsigne henne. Må hon hvila i frid i sin vrå på en främmande kyrkogård; hon har dock vid sitt hjärta kvittot på sin ålderdoms kamp mot försakelser, förödmjukelser, arbete och brist för hederns och ärlighetens skull. Kanske kommer en dag då detta kvitto ännu gäller någonting.

Litteratur.

Laura Kieler: Mænd af Ære. Skuespil i tre akter. Kristiania, J. W. Cappelans förlag, 1890.

Någon författare — jag mins ej hvilken — har kallat Georg Brandes' bok om Polen för en bragd, lika mycket som ett literärt storverk. Med en liten förändring i ordalydelsen skulle jag vilja säga detsamma om Laura Kieler's "Mænd af Ære." Den är en bragd — mera än ett literärt storverk.

Hvar och en som något följt med den nya tidens litteratur i Skandinavien, vet hvilken roll G. Brandes och hans parti spelat deri. Det hjälper ej, att från flere håll de strängaste förkastelsesdomar uttalats mot honom; det hjälper ej att bland leden af hans motståndare återfinnas flere af nordens mest framstående skriftställare och kritici. Talang och hänsynslöshet, dessa begge egenskaper, hvilka förenade alltid framkalla en — om också efemer — framgång, ha gifvit G.

Brandes' ord en pondus, som gör att litet hvar måste lystra till de omdömen han uttalar.

Det är nu mot detta parti, hvars yttersta venster bär det illa anskrifna namnet "Bohømen", som L. Kieler rigtar ett angrepp i sin "Mænd af Ære", ett skarpt, oförskräckt angrepp, som tvifvelsutän berättigar tillämpningen af det ofvan nämnde omdömet om Brandes' bok. Ty det fordras alltid mod att uppträda mot ett starkt parti, men detta mod måste vara dubbelt, då angriparen för det första är kvinna, för det andra ej har nått dessa litteraturens höjder, från hvilka kritikens pilar, till och med om de slungas med en Brandes djärfhet och styrka, vanmäktiga studsas tillbaka. Det är föga beundransvärdt, om än värdt erkännande, att en Ibsen eller Björnson uppträder mot bohømen; deras vapen äro icke blott ädlare, utan äfven lika starka och bitande som den angripne fiendens, men af en författare i fru Kielers ställning, en förf. som förnämligast har att bygga på att hennes vapen äro ädlare än motståndarens, af henne är ett dylikt angrepp värdt en beundran och en tacksamhet, som *kvinnan* bör vara den första att skänka henne.

"Mænd af Ære" har väckt stort uppseende, i synnerhet i Köpenhamn. Den utgjorde i våras föremål för en hetsig polemik, man diskuterade den i salongerna, och inom kort tid var hela första upplagan deraf utsåld. Venster-partiet — "Brandensianarne" — nedgjorde den naturligtvis helt och hållet. Högern deremot höjde den till ett konstverk af rang. En särskild omständighet bidrog dessutom att öka hetsigheten i denna strid. Man skylde nämligen teaterns chef, kammarrherre Fallesen för att ej ha *vågat* antaga stycket till spelning af fruktan att misshaga det literära vensterpartiets ledare, och detta gjorde naturligtvis meningsutbytet mellan pressens olika organ synnerligen hätskt. Äfven hit till Sverige kom en liten dyning af denna splittring i omdömet, en splittring som här t. o. m. blef så stark, att man i *samma* tidning ena dagen kunde få läsa en notis om fru Kielers "*underhaltiga*" drama, andra dagen få se införda tvenne bref af Ibsen och Björnson, hvilka begge, i synnerhet det förstnämnda, egna "Mænd af Ære" de största loford.

"Mænd af Ære" är en genomskinlig tendensdikt, så genomskinlig, att detta måste räknas den till ett fel. Man så att säga *tar* på tendensen; den är icke, om jag så får ut-

trycka mig, diktens lif, som omedelbart och naturligt springer fram derur och först då man slutat boken, kännes i hela dess kraft. Tendensen i "Mænd af Ære" tvingas på läsaren, icke af dikten själf, utan af författaren. Men man nästan glömmer detta fel genom den värma som besjalar författarinnan och som, meddelande sig åt läsaren, gjuter lif och intresse öfver de i vissa fall något schablonmessiga gestalterna.

Innehållet i pjäsen, som för öfrigt utmärker sig för en rask handling och en liflig, på många ställen spirituell dialog, är i korthet följande:

Robert Huitfeldt, en ung, modern och uppbugen diktare, har nyligen från en utrikes resa kommit hem till sin mor, generalinde Huitfeldt, i hvars hem han sammanträffar med Elisabeth Skiel, som under hans frånvaro blifvit sällskapsdam i moderns hus. Robert har för ett par år sedan träffat Elisabeth och då egnat henne sin hyllning, som den unga flickan besvarade med en glödande kärlek. Elisabeth är en idealist, som i Robert ser en samhällsförbättrare, en sanningens förkämpe o. s. v. Efter åtskilliga förvecklingar i generalindens hus samtycker hon således att följa Robert som hans hustru, d. v. s. hustru efter modern uppfattning, utan kyrkans eller lagens band, endast med bandet af ömsesidig kärlek och af en fast vilja att tillhöra hvarandra in i döden. Elisabeths illusioner ramla emellertid mycket fort; efter ett halft år är Robert trött både på henne och hennes idealistiska drömmar och filantropiska företag, hvilka blott i teorien kunna ha något intresse för hans inkarnerade egoism. I en scen hemma hos Robert, der den literära venstern samlats till fest, får Elisabeth äntligen ögonen fullt öppna, då literatören Terslew, Huitfeldts vän och beskyddare, för öfrigt en bland de mest levande och bäst tecknade personerna i pjäsen, med Roberts medgifvande förolämpar henne genom sin råa kurtis. Hon lemnar då Robert för alltid och med krossadt hjärta. I sista akten får man vara med om uppförandet af en pjäs af Huitfeldt, "Ny jord", hvars ämne han hemtat från en vindskupa midt emot teatern, der en ung flicka, som blifvit öfvergifven af sin älskare, håller på att omkomma af svält. Denna flicka, som Robert endast på afstånd observerat, och hvars historia man berättat honom, är emellertid ingen annan än Elisabeth, och då Huitfeldt efter pjäsen, som haft stor succès, infinner sig hos ett par af sina vänner, hvilka äfven äro

Elisabeths, kommer han just lagom för att se hur hans modell i verkligheten dör. Nu blir han utom sig af förtviflan, och då han i detsamma får se Terslew, som kommer för att bringa honom sin hyllning, bryter han ut i vredesstorm mot denne. Pjäsen slutar med en skärande dissonans mellan den döendes sista ord och de literära vännernas hurrarop öfver Huitfeldts framgång.

Utan tvifvel är detta ämne skakande, och trots de romantiska sammanträffanden hvarpå det är bygd, verkar det på det hela taget ej konstrueradt. Den förfärliga egoism, som blir följderna af de sinliga njutningarnas tillfredsställande *à tout prix* framträder ingalunda för skarp; Robert Hvitfeldt är en njutningsteoriernas apostel; njutning är för honom mål, allt annat medel. Logiken är riktig: den som har njutningen till sitt högsta lifsmål, måste så småningom bli en inkarnation af fullkomlig egoism.

Men hjälten i "Mænd af Ære" har ett fel: han *lefver* icke, hans karakter verkar konstruerad. En älskvärd egoist, och en sådan måste Huitfeldt vara, annars hade han ej vunnit Elisabeths hjärta, *visar* dock icke sin egoism så ohöljdt som H. gör det. Jag tror icke att han, så vida han är nykter, håller sådana naiva tal som H., om det "til forførdelse svimlende i at forestille sig et menneske der dør af sult," medan han själf "hæver sit glas falerner i vejret", etc. Icke heller tror jag att han yttrar något sådant som: "Kan du begribe, jeg kan det ikke, hvordan Miss Nightingale af egen fri vilje kunde tage ned til Skutari"? Tvärtom, föreställningen om Miss Nightingales uppoffrande människökärlek lockar en person sådan som H. till ett slags utsväfning af känslösvall, tvingar tårar i hans ögon, och är han riktigt i stämning, så skrifver han t. o. m. en dikt öfver henne. Men gäller det att offra, äfven det minsta, för den sak åt hvilken Miss Nightingale egnat sitt lif, då sticker Mefisto fram sin hästfot, då blottar sig egoisten ohöljdt och cyniskt.

Ty ingen diktare, hur nedsjunken han än må vara i själfviskhetens dy, saknar förmåga att känna och lida — i *fantasi*en. Det är just denna förmåga — förmågan att emottaga och omsätta stämningar — som alstrar konstverk. Intet konstverk af betydelse har någonsin kommit till stånd, utan att dess skapare *en gång* fullt och helt genomströmmats af samma känsla som det sedan väcker hos läsaren eller

åskådaren. Robert Huitfeldt har nyligen gifvit ut en berättelse "Drengen med Levkøjerne", som väckt, icke allenast kritikens erkännande, utan äfven publikens förtjusning, d. v. s. är ett diktverk af rang, det är således omöjligt att han, då han i moderns salong omtalar hur han kommit öfver ämnet till sin dikt, yttrar sig på det likgiltiga, hårda sätt, hvarpå han talar om den lilla frusna gossen på Nørrebro. Har han icke *känt* något i det ögonblick han köpte blomorna af gossen, så har han icke heller kunnat skriva derom så som förf. försäkrar att han gjort.

Denna flyktiga känsla af medlidande, som är lika värdelös i etiskt afseende som den är nödvändig i estetiskt, minskar ingalunda det ohyggliga i kontrasten mellan åtskillige diktares lära och lefverne; skalden som, för ett ögonblick gripen af sin nästas nöd, skildrar den i så upprörande drag, att han lockar tårar i sina läsares ögon, men själf icke lägger två strån i kors för att lindra denna nöd, utan med god smak äter sina kapuner och dricker sin hochheimer, är lika väl ett vidunder, fastän han några minuter *känt* sant. Fru Kieler har, som så många tendensdiktare, skjutit öfver målet och dermed själf brutit udden af sitt anfallsvapen.

Samma fel, ehuru i betydligt mindre grad, vidlåder teckningen af generalinden, Roberts mor. Mödrar med denna kvinnas principer, d. v. s. mödrar som likt strutsen sticka hufvudet under busken för att undkomma faran, genom att ej se den, finnes det nog godt om, men näppeligen torde många vara så ohöljdt cyniska som hon. Några vackra, ihålliga fraser om dygd, etc., skulle bestämdt gifvit mera verklighetsintryck än generalindens bitande, skarpa repliker. En dam så *comme-il-faut* som generalinden, bör äfven vara *comme-il-faut* i sin etik.

Elisabeth, hufvudpersonen i pjäsen, är naturligtvis den, kring hvilken det lifligaste intresset samlas. Förf. har skildrat henne som en af dessa entusiastiska idealister, hvilkas blinda tro på den man de älska drifva dem fram till en afgrund, som de ej se förrän de störta ned deri. Frånsedt missteckningen i Roberts karakter, är det psykologiskt sant att den visserligen intelligent, men ännu mera svärmiska och lidelsefulla flickan tror på honom och offrar honom sin heder, för att slutligen en dag vakna ur drömmen till en förfärande verklighet.

Men mot slutet kommer det något sväfvande i teckningen af Elisabeths karakter. Innan hon dör säger hon åt en ungdomsvän att hon ej velat förkorta sitt lif, emedan hon först ville komma "på det rene med livet", veta "om der var nogen mening i min tilværelse?" "Kom du så på det rene?" frågar vännen. "Ja", svarar Elisabeth, — "jeg vil snart have utstridt min strid." Detta ställe är dunkelt; Elisabeth säger strax derefter, att hon *nu* vet, att ett lyckligt människolif är omöjligt i "denne verden i nød." Men hvad är det då för lifsåskådning hon kämpat sig till? Att lyckan är omöjlig? En så dyster, negativ slutsats kan dock icke ge en tillfredsställande förklaring åt en sökande människosjäl. Nej, man skyntar något annat bakom hennes ord, ett mera positivt innehåll, en friare, mera storslagen blick öfver lifvet än den som framgår ur den pessimistiska trosartikeln att lyckan är omöjlig. Men författarinnan har ej talat ut; man vet ej om den förherrskande känslan i Elisabeths sjäslif är smärta öfver lifvets ve eller hopp om en kommande förklaring derpå. Man vet ej om hon i rätt och full bemärkelse har kommit på "det rene med livet." Måhända ger dramats form icke tillfälle till den psykologiska utredning som här behöfts och som författarinnan åsyftat; det hade kanske därför varit bättre att icke alls vidröra Elisabeths inre utveckling. Slutscenen, då Huitfeldt igenkänner Elisabeth som sin modell och hans förtviflade ångestrop blandas med Terslivianernas hurrarop är i alla händelser mycket gripande.

Det är en händelse som ser ut som en tanke, att vid samma tid utkommit tvenne arbeten med så liknande innehåll som "Mænd af Ære" af L. Kieler och "Den bergtagna" af Ernst Ahlgren. Louise i "Den bergtagna" är en parallell till Elisabeth i "Mænd af Ære." Begges lif och död utgöra en protest mot den s. k. fria kärleken, denna känsla, som, en motsats till den sanna kärlek, hvars hufvuddrag är glömska af det egna jaget, endast går ut på att tillfredsställa jagets fordringar, och således *måste* sluta tragiskt: "Den är ej för oss", säger Louise i sin dödsstund, — "den är trollets "själf nog" — — "själf nog." Med dessa korta, gripande ord har hon karakteriserat och fördömt dessa ytliga kärleksförhållanden, som så ofta besjungits i vår moderna litteratur. Trollets "själf nog" — det är det samma som öfvermåttnad och död.

Det är också betecknande att dessa varmhjärtade pro-

tester mot en osund rigtning inom så väl lifvet som literaturen gjorts af kvinliga författare. I dessa förbindelser, der endast kvinnan verkligen *tror* på att den fria viljan kan ersätta äktenskapets band, är det naturligtvis *hon* som blir mest lidande vid deras upplösning. Det är således logiskt att ur kvinnornas led skola höjas de första, bittra ropen deremot.

M. R.

September 1890.

Brev til Dagny fra Kristiania.

Sommeren er forbi. Alle mennesker er komne hjem og begyndt paa sine forskjellige gjøremaal, de fleste forfrisket efter sommeren. Fodture og især da fodture i Jotunheimen synes at have været yndlingsfornöielsen. At gaa med skræppen paa nakken foretrækker ungdommen af begge kjøn for alt andet. De vasser i sne, de kravler i berg, de gennemblødes til skindet af regnbyger, men det er altsammen deiligt. Fjeldets oplivende og styrkende indflydelse løfter over alle ubehageligheder, ja forvandler dem til glæde og moro.

Man har i de senere aar begyndt at tænke paa ubemidlede børns ophold paa landet og gennem almueskoler og arbeidersamfundet er en hel del blevet anbragte hos familjer paa landet, der godhedsfuldt og gjæstfrit har modtaget dem. Store vexler synes dog dette at drage paa privat godgjørenhed og gjæstfrihed, og mere praktisk og efterlignelsesværdigt, turde det være, som blev foretaget af Trefaldighedsmenigheds fattigpleie i sommer. Man samlede inden menigheden en sum penge ved frivillige bidrag, leiede et stort hus nedde ved søkysten ved Fredriksværn og sendte tyve børn derned med to menighedsdiakonisser og en kokkepige. Børnene havde det deiligt og kom sig udmærket under det ferieophold som paa denne maade blev forskaffet dem. — Saa kort hösten har været har vi allerede i den korte tid havt en arbeiderkongres, et internationalt afholdsmøde og et federationsmøde. Paa begge de to sidste møder udmærkede mrs Leavitt sig som en taler af første rang, ligesom ogsaa fröken Ida Welhaven vakte opsigt ved sin veltalenhed og sit smukke fransk. Fröken Welhaven er jo ogsaa datter af digteren Welhaven, der var glimrende som taler og hendes moder var født fransk og en fremragende dame. "Chien de chasse chasse de race" stadfæster sig her. I møderne deltog og

talte ogsaa comtesse de Précorbin. Comtesen har opholdt sig et aar i Kristiania og bland andet været en stor støtte for en nylig oprettet "sprogforening". Takket være hende og andre franskes velvillige medvirken var det især de franske aftener som lykkedes godt paa grund af de oplæsninger og ageren af smaa proverber som de glædede publikum med. Comtesen var sjælen i disse smaa forestillinger og vakte almindelig glæde og beundring ved sin ypperlige fremsigen og dramatiske verve. Lige efter og ligesom i modsigelse med denne sprogforening oprettedes en ny, mindre alvorlig i sin art, der brugte at slutte sine aftener med dands efter at den tungere del af sammenkomsten, samtaler og oplæsninger, var — skal vi sige overstaet? — og den samlede i sommer sine medlemmer, herrer og damer, til landlige udflugter, formodentlig paa modersmaalet. I det hele er foreningsvæsenet begyndt at florere hos os. *Geografisk Forening*, som ogsaa blev dannet i fjor vinter har vel ikke været uden indflydelse paa at bevillingen til Nansens nordpolsexpedition gik gennem i Stortinget. Thi i foreningens første møde fortalte Nansen om sin Grönlandsfærd og i et senere, hvortil Stortinget var indbudt og en mængde stortingsmænd var tilstede, fremlagde han planen for sin Nordpolsexpedition. Den enkle, storslagne og saa vel gjenneomtænkte plan, det helt mod der fremstillede hele dette eventyr som noget ganske ligefremt, den næsten barnlige patriotisme at ville plante Norges flag først paa Nordpolen, alt dette gjorde en umaadelig virkning, og Stortinget har da ogsaa ladet sig rive med till den erkjendelse at gamle moder Norge har forpligtelser lige overfor saadanne sønner og saadanne bedrifter og at de maa vove pungen hyer en modig mand vil vove livet.

M. S.

En bit statistik.

Statistiken eröfrar ständigt nya områden. Så hafva till och med de turister, som under de senaste tolf åren ströfvat omkring i de norska högfjällen vid Tyins och Gjendins stränder, råkat ut för en statistiker och hans tabeller. Af dessa tabeller, som meddelas i "Den norske Turistforenings årbog for 1889", få vi veta huru många turister som årligen besökt Tvindehaugens och Gjendebodens turistryddor, hvilken nation de tillhört o. s. v. Möjligen kan det intressera Dag-nys läsare att få veta, att i ingen nation är procenten af kvinnor så,

stor som i den svenska. Bland norrmännen är antalet män ungefär 3 ggr så stort som antalet kvinnor; hos danskarna 2 ggr, hos engelsmännen 7 ggr, hos tyskarna 10 ggr och hos "andra nationer" 9 ggr. Hos svenskarna deremot blott $\frac{1}{3}$ gång. Jämföra vi kvinnorna inbördes så hafva hyttorna besökts af flere svenska kvinnor än af någon annan främmande nations. Norskornas antal deremot är ungefär 8 ggr så stort som svenskornas. Tills vidare antaga vi att detta senare beror derpå, att hvar och en i första hand lyssnar till den egna grannens susning. Vi hoppas, att den svenske statistiker, som en gång i framtiden gör upp tabeller öfver de besökandes antal i Norrlands turisthyddor skall stadfästa detta vårt antagande.

Den brittiska och kontinentala Federations konferens i Stockholm hösten 1890.

I nationernas liksom i enskilda personers lif inträffar stundom en händelse, hvilken liksom med ens rycker slöjan från och uppenbarar ett dittills förbisedt moraliskt förfall, och som derigenom gifver upphof åt en omfattande sedlig upprättelse. Den inslumrade rättskänslan väckes, och man ser med bäfvan sin förnedring.

Något sådant tilldrog sig i England, då parlamentsakten af 1866 (the contagious diseases acts), som påböd reglementering af prostitutionen på vissa platser, blef allmänt känd. "Är vårt lands moraliska tillstånd så djupt sjunket, att styrelsen nödgas för helsans bevarande lagstifta för osedligheten såsom för ett nödvändigt ondt i st. för att förbjuda och bestraffa densamma?" så frågades framför allt bland Englands renhjärtade kvinnor. "Kan det vara så? Nej, denna nya institution är ett missgrepp, som vilsleder rättskänslan, som frestar mannen till synd genom ett bedrägligt hopp om att undgå syndens följder, och kvinnan genom att för henne öppna ett af staten tolererad lastbart yrke. En dylik anordning, om än så välment, måste dock sänka nationalkarakteren, och bör därför afskaffas." I denna fasta öfvertygelse skred man till verket att söka med alla lofliga medel arbeta för upphäfvandet af den nya lagen. Omkring tvänne årtionden varade striden, innan seger vanns, först delvis 1883 sedan fullständigt 1887. De anglosachsiska folken kunde blott under kortare tidskeden och då endast på enskilda platser fördraga systemet, emedan de ansågo det strida både mot mänsklig och gudomlig lag.

I Amerika och i Skottland har det aldrig varit infördt, undantagandes ett år i Chicago.

Rörelsen för afskaffande af prostitutionens reglementering spred sig emellertid från England till kontinenten, hvarest systemet allt ifrån slutet af förra seklet varit på flere ställen infördt. Ett stort förbund under namn af "*Den brittiska, kontinentala och allmänna federationen*" bildades och samlade inom sig dels som medlemmar, dels som gynnare talrika skaror af den religiöst och moraliskt vakna befolkningen i olika länder; och som deras anförare uppträdde allt flere kända personligheter. Här må blott i förbigående anföras namn sådana som den världsberömde och vördade national-ekonomen och rättslärde professor Emile de Laveleye från Belgien, engelsmännen Stuart Mill och Herbert Spencer, de framstående franska författarne Laboulaye, Pressensé och Monod, den populäre tysken Otto Funcke samt i kvinnornas led främst Mrs Butler och vid hennes sida Madame de Morsier, dotter af den äfven i Sverige kände skriftställaren E. Naville m. fl. Internationella konferenser eller större kongresser höllos af denna förening än här, än der, och hvar och en af dessa sopade bort en del af sofismerna, som gifva stöd åt systemet. En dylik renande svallvåg har slutligen också nått vårt land, då federations-konferensen samlades i Stockholm d. 10—12 September detta år.

Att gifva en någorlunda fullständig framställning af mötets förhandlingar förbjuder det tränga utrymmet. Några drag från konferensens mest anmärkningsvärda uppträden och tal är allt hvad här kan meddelas.

Till ordförande i Laveleyes ställe utsågs parlamentsledamoten professor Stuart. Första dagens allmänna möte öppnades af professor Schulthess, som helsade främlingarne välkomna på samma gång djupt beklagande att två bland de mest framstående personligheterna inom federationen, professor Laveleye och Mrs Butler, varit af helsoskäl hindrade att infinna sig. Härefter redogjorde professor Stuart med värme och klarhet för federationens syfte och verksamhet. Sedermera uppläste M. Minod, Schweitzare, en skrifvelse från professor Laveleye, hvari denne dels uttryckte sin ledsnad öfver att endast på detta sätt kunna deltaga i mötets förhandlingar, dels meddelade några intressanta historiska iakttagelser t. ex. en jämförelse mellan det moraliska förfallet såväl i slutet af förra som i slutet af närvarande sekel. Bidragande orsaker antogs i båda fallen vara den usla literaturen samt statens kompromiss med osedligheten. Efter uppläsandet af detta helsningsbref erhöi Mrs Leavitt ordet. Den berömda amerikanskan, som hållit mer än 1400 föredrag, och hvars tal blifvit tolkade på många språk inom olika

världsdelar fängslade genast uppmärksamheten genom sitt varma, klara och formfulländade föredrag. Hon redogjorde för sedlighetsförhållandena i Amerika, der systemet egentligen aldrig varit infördt, men der åtskilliga försök att insmugla motsvarande inrättningar genast motats af befolkningens vakna moral och religiositet. Derefter följde föredrag från Tyskland och Schweiz, båda karakteristiska för reglementeringsfrågans ställning i de respektive landen. I Tyskland var den knapt väckt att döma af professor Böhmerts behandling af sedlighets-saken i allmänhet. Annorlunda i Schweiz! I Genève ansågs omkring hälften af den vuxna befolkningen önska systemets afskaffande.

De utländska föredragen återgäfvos mästerligt på svenska af kyrkoherde Olbers, som före sin flyttning till landet flere år varit ordförande för den svenska federations-afdelningen.

På eft. m. samma dag hölls ett möte för män på vetenskapsakademiens hörsal under presidium af brukspatron Hugo Tamm, vid hvilket reglementeringssystemet anfölls från moralisk synpunkt af pastor Holck i Köpenhamn, från juridisk af advokat Bunting, redaktör af den stora engelska tidskriften *Contemporary Review*, och från hygienisk af professor Forel från Zürich och doktor Nevins från Liverpool. Den senare, som är president i "The national medical association" har genom af honom utförda vidlyftiga statistiska tabeller öfver de af osedlighet uppkomna sjukdomarna inom den engelska hären och flottan väsendtligt bidragit till systemets upphäfvande. Äfven vid konferensen i Stockholm utgjorde hans faktiska uppgifter ett bland de kraftigaste bevisen mot detsamma. Talarens nobla, patriarkaliska utseende bidrog att göra det intressanta föredraget än mer tilltalande.

Samtidigt hölls ett allmänt möte för kvinnor i den stora salen i Hotel Continental, hvilken var i det närmaste fullsatt af en publik, som med uppmärksamhet, stundom med entusiasm åhörde föredragen. Först uppträdde Mrs Leavitt från Boston, som under senaste sju år rest jorden rundt såsom nykterhets- och sedlighetspredikant på uppdrag af *World's Woman's Christian Temperance Union*, världens största nykterhetsförening för kvinnor. Hon ser ut att vara omkring 60 år. Det bleka, ovala ansigtet är färadt af år, ansträngningar, tankar kanske mest af sorg öfver och medlidande med allt det mänskliga elände, hon bevittnat; — så tycks det åtminstone, då man skådar in i hennes djupa, allvarliga ögon. En förunderlig blick, lugn och dock varm, mild och dock allvarlig; en blick, som tager stambåll bortom tid och rum. Eget nog tycks tiden dock ej blifvit förnärad af detta förbiseende utan i stället förlänat denna gamla kvinna mycket af ungdomens behag. Ögat strålar stundom, som hade det skådat

blott 16 i st. f. 60 vintrar, leendet är intagande och behagligt, och själfva de gråa lockarna, som titta fram under den svarta spetslöjan hafva något ungdomligt hos sig. Den smärta figuren, den raka hållningen, det lifliga och klara föredraget, allt inger förnimmelsen af kraft och spänstighet.

Och själfva föredraget, det var så rent och jungfruligt, som hade denna kvinna ingen kunskap om det obeskrifliga elände af synd och skam, hvars tillvaro förmått henne att uppträda mot allt, som gifver näring och stöd åt sedligt förfall. Den mest nogräknade moder skulle kunnat medföra sin unga dotter, så grannlaga behandlades den allvarliga frågan. Talet var också en apoteos af renheten "icke snöns renhet, ty den kan trampas ned och sölas, icke blommans, ty hon varder snart till stoft, utan stjärnans, som i oförändrad glans blickar ned århundrade efter århundrade." Hon fordrade af mannen samma sedliga dygd som af kvinnan och talade om de kyska äktenskap, der sann kärlek adlar förhållandena; — om uppfostran af barnen, ej i okunnighetens renhet utan i ett vetande, afpassadt efter ålder och utveckling, innefattande sådant, hvarom barnet begär upplysning. Hon talade om den rena kvinnans inflytande på mannen såsom hans moder, syster, maka eller hans vakna drömmars ideal. Kvinlig renhet och dess inflytande på hem och samhälle var hufvudämnet för detta tal, som framfördes med otvungen ledighet förenad med en öfverlägsen andes värdighet.

Derefter uppträdde Fru Anna Myhrman, som mer öfvervägande behandlade frågan från rättslig synpunkt. I ett lifligt och flytande föredrag framhöll hon orättvisan af nuvarande förhållanden, då lidandet, straffet och vanäran för ett af man och kvinna gemensamt begånget brott drabbar endast henne, den svagare. "*Huru uppfostra det allmänna medvetandet för att likställa mannen och kvinnan inför sedlighetens kraf?*" var ämnet för hennes föredrag. Som svar på frågan erinrade talarinnan om nödvändigheten af att högre klassers kvinnor ställa större fordringar i sedligt afseende på de män, som införas i deras sällskapskrets, och åt hvilka de bortgifva sina döttrar. Må man ej i sitt intima umgänge mottaga den kände libertinen, medan man blygs att ens nämna hans olyckliga offer. Alla undantagslagar, som endast drabba kvinnan, böra upphävas, och lika dom fällas öfver den, hvilken säljer sin kvinliga dygd, som öfver den, hvilken tillhandlar sig varan.

Om den första och andra talarinnan främst valt till ämne sedlig renhet och opartisk rättvisa, skulle man kunna säga att den tredje, fröken Ida Welhaven, förnämligast upptog på sitt program den allt

öfvervinnande kärleken. Fröken Welhaven är dotter af den berömda norke skalden och har flere år tillhört styrelsen för Kristiania sedlighetsförening. Hon är en medelålders kvinna, men den fina, spensliga figuren, det lilla något nedböjda hufvudet samt något visst enkelt och anspråkslöst i hennes väsen gör, att hon förefaller yngre. Blygt men ej försagdt höjde hon sin stämma och uppmanade sina medsystrar att i striden mot osedligheten flitigare begagna de vapen, Försynen gifvit dem just såsom kvinnor. Hon tecknade i några få drag den verksamhet, petitioner, möten och hjälpföreningar, Norges kvinnor utöfvat för att bidraga till systemets afskaffande i hennes hemland, och hon påstod bestämdt, att det sedliga tillståndet i Kristiania snarare förbättrats än försämrats, sedan reglementeringen i Februari 1888 upphäfdes. Varmt lade hon sina åhörarinnor på hjärtat de ökade pligter, som kvinnornas mer oberoende och inflytelserika ställning i våra dagar ålägger dem i synnerhet med afseende på mindre lyckligt lottade medsystrar, för hvilka de högre klassernas bildade och förmögna kvinnor böra vara stödjande vänner. Hon beklagade att många kvinnor äfven af förnämligare samhällsställning äro vanmäktiga i striden för högre sedlighet, dels emedan de själfva sakna själens verkliga renhet, dels emedan de ej ega nog af den osjälfviska kärlek, som genom sin glöd förmår luttra mannens passion, och som vid beröringen med fallna medsystrar förmår skänka dessa kraft och håg till upprättelse. "Då vi förmana dem", sade hon, "skola vi icke begagna pronomen Ni utan Vi, och aldrig tala till dem 'de haut en bas'." Men dessa själsgenskaper: renhet och kärlek, kunna ej tagas; de äro gåfvor, som vi måste utbedja oss från ofvan. Gudsgemenskap och bön skola göra oss starka i striden och förläna seger.

Vid middagstiden andra konferensdagen inbjöd svenska federationens-afdelningens ordförande brukspatron Hugo Tamm föreningens medlemmar till en ångbåtstur genom det vackra Skurusundet till Baggensfjärden och gaf dermed främlingarna tillfälle att bese några af Stockholms skönaste omgifningar. Då dagen skymde, samlades de flesta af federationens medlemmar till en festlig middag på Hotel Continental, vid hvilken främlingarnes skål föreslogs i hjärtliga ordalag på engelska språket af brukspatron Tamm. Han tackade dem för att de kommit till vår kalla nord för att värma och lifva vårt nit för federationens sak. Skålen besvarades dels af Mrs Leavitt, som yttrade sin tillfredsställelse deröfver, att denna skål druckits i klart vatten, emedan hon derigenom fått glädjen deltaga i densamma, dels af professor Stuart, som i samklang med stundens stämning påmint om det starka band, som förenar alla dem, hvilka arbeta för en god sak och äro redo att

något lida och offra för densamma. Den oförgätliga middagen avslutades med några hjärtliga ord, uttalade på flytande engelska af professor Rudin från Upsala.

Följande f. m. redogjordes för det sedliga tillståndet på olika orter, hvarvid kamrer O. Westerberg, sekreterare för federationens svenska afdelning, gaf en upplysande skildring af våra inhemska förhållanden och sedlighetssträfvanden.

Konferensen avslutades samma dag på aftonen, då allmänt möte hölls på Hotel Continental, hvars stora sal var nästan full af åhörare, som med lifliga applåder gäfvö sin tillfredsställelse tillkänna. Talare voro brukspatron Tamm, Mrs Leavitt, fröken Welhaven och professor Stuart. Den sistnämnde hoppades, att de upplysningar och väckelser, som konferensen gifvit, skulle taga form i åtgärder och påbud, egnade att höja och stärka samballets och individens sedliga lif.

Edmund Gammal.

Kvinnan och trädgården.

Då författaren till dessa rader gjorde sitt val af yrke, trädgårdsyrket, blef han af vänner och bekanta på det ifrigaste afrädd derifrån. Trädgårdsskötseln vore ej lämplig för vårt klimat, hette det. Långt derifrån! Sommaren vore för kort och opålitlig, jorden för karg, konsumtion och pris å trädgårdsalster för obetydliga och arbetet för dyrt!

Det var just inga glada utsigter. När dertill mina vänner stälde sina böcker till mitt förfogande med deras i sanning häpnadsväckande förlustsiffror, borde intet tvifvel längre råda om olämpligheten af att ur trädgårdarne söka sin bergning. Jag ryggade dock ej tillbaka, ty på djupet glödde öfvertygelsen, att en trädgård, liksom hvarje annan affär, rätt skött, måste bära sig.

Rätt skött — ja, det är knuten! Jag har nu efter slutade lärokurser praktiserat några år och derunder fått tillfälle iakttaga ett och annat. Hvad har jag då funnit? Hafva mina vänner rätt i att betrakta trädgårdarne som endast ett onus. Ja, tyvärr, i nio fall af tio. Erfarenheten är sorglig och bevisas endast allt för lätt.

Utan att vilja ingå på någon undersökning af de svårig-

heter, som jord och klimatförhållanden resa i odlarens väg, vill jag här endast påpeka, att det ekonomiska resultatet af trädgårdarne i södra och mellersta Sverige är ungefär det samma. Och likväl arbeta de under i så hög grad skilda klimatiska inflytanden. Nej, orsaken till det klena resultatet är nog en annan, och må vi se till att finna den.

Välan, du har en trädgård. Alltså måste du skaffa en trädgårdsmästare. På dylika är ingen brist, så att så till vida bjuder saken inga svårigheter. Du är intresserad för din täppa. Trädgårdsmästaren får sina order — och nya kvastar sopa alltid bäst — han utför dem till din belåtenhet. — Våren kommer. Grönsakerna spira dugtigt under bänkfönstren, och solen slösar med värme och ljus i dina växthus. Du vill se frukterna af vinterlångt arbete och skickar mäster till staden att torga. Det går bra! Förhoppningarna tyckas slå in och med dubbelt så stort lass åker han in nästa gång. — Du beräknar naturligtvis dubbla inkomster och motser med otålighet trädgårdsmästarens återkomst. Ändtligen står han i din förstuga och räcker dig en nota jämte försäljningssumman, endast några öre öfver hvad du förra gången fick för hälften så mycket produkter. — Du häpnar och mumlar sakta ett: "bättre lycka nästa gång". Men äfven då missräknar du dig, ty ännu mindre än sist blef förtjänsten. Du börjar tvifla på trädgårdsmästarens ärlighet och misstänker att han super, ty du vet ej om att tillförseln sista torgdagen var tio gånger större än den första, och du har ej lagt märke till att dagen varit en riktig April-dag, med både storm och snö och slask. När han ändtligen sålt ut och genomvåt skulle begifva sig hem, kunde han ej motstå begäret att stilla hunger och törst. Pengarna behöfva ej vara dina, men du tror det, blir mer och mer mistrogen och vägrar under de brådskande vår- och såddarbetena lemna erforderlig hjälp. Trädgårdsmästaren, som hittills gjort sitt bästa och ännu eger intresse för sin sak, gör dig starka föreställningar. Du slår döförat till — karlen får reda sig bäst han kan! Ej under då, att hågen slappas. Är väl en gång intresset i aftagande, minskas också snart arbetet — och dermed inkomsterna. Din trädgårds-ekonomi råkar i ytterlig oordning. Du ser det och vill bringa reda deri igen, men du är ovis nog att antaga botemedlet ligga i att byta trädgårdsmästare. Allt värre blir det, och du låter snart — om du ej är förmögen — din trädgård råka

i lägervall, allt medan du för vänner och bekanta nedsätter alla trädgårdsmästare och är villig gå ed på, att trädgårdsodling är det sämsta af alla yrken.

Efter att sålunda fått vidkännas pekuniära uppoffringar, efter att ha betagit trädgårdsmästaren hans intresse och gjort honom i hög grad likgiltig, anser du dig på goda grunder kunna fälla denna hårda dom.

Hvem drabbar dock den egentliga skulden i sista hand. Den drabbar dig själf. Du har nog sökt visa ditt intresse, men du har, om jag så får säga, gripit in i arbetet för mycket på måfå. Under vårens brådska vägrade du lemna behöflig arbetshjälp och tvingade derigenom till sen sådd på illa beredd jord, men icke desto mindre är du, när skördetiden kommer, färdig att fordra full klingande valuta.

Alltså rent ut — det är nödiga insigter i yrket, som fattas dig. Eger du äfven intresse för saken, blir det ofta genom okunnighet missriktadt. Vill du därför verkligen föra din trädgård framåt, är första vilkoret, att du bortarbetar denna okunnighet. Skall du taga mot ett landtbruk, genomgår du allt helst en kurs eller par deri — äfven om du får både inspektör och rättare vid din sida. Ty nekas kan ej att det är godt, ja nödvändigt att hafva ett eget omdöme om saker och ting, med hvilka man har att göra.

Är då verkligen en trädgård värd att offra tid på? Du tviflar — men den är det! Vi lefva i detaljarbetets tid, och en trädgård är ett detaljeradt jordbruk. Ju mer ett folk odlar sin jord som trädgård, ju rikare och idogare blir det, se blott på vårt lilla grannland Danmark för att ej nämna Frankrike och Belgien.

Men, invänder mången, hur få tid att sätta mig in i trädgårdsodlingen och sedan när praktiskt tillämpa min kunskap, ofta borta, som jag är och upptagen af andra värf? Invändningen är berättigad, jag erkänner det gärna, och jag vill därför föreslå att du lemna trädgårdens vård — hvilket utomlands ofta är fallet — i din hustrus eller dotters hand. De kunna mera grundligt egna sig deråt, och då det ju i trädgården hufvudsakligen alstras frukter, som omedelbart gå till ett af deras departement, ligger det ju i sakens natur, att de ej böra sakna intresse.

Jag vänder mig därför nu direkt till Eder, Sveriges unga kvinnor, med den uppmaningen att taga trädgårdarne

i Ert speciela hägn. Men I skolen ej blott för syns skull åtaga Eder detta värf, utan I skolen *utbilda* Er dertill, för att sedan verkligen direkt eller indirekt kunna leda skötseln af Er trädgård.

Våra dagar hafva bevittnat, hur kvinnan litet öfverallt upptagit konkurrensen med mannen, och hur det skett till det helas båtnad. Hvarför ej då göra det äfven på detta område, som i så hög grad synes egnadt just för kvinnan? Trädgårdsodlingen innefattar ju en mängd de finaste arbeten, som fordra en mjuk hand, ett aldrig svigtande tålmod och ett kärleksfullt sinne, och det är ju endast hvad I i så hög grad besittent. Till utförande af de tyngsta och gröfsta sysslorna, för hvilka Edra krafter ej ännu räcka till, står ju mannens hjälp till Ert förfogande.

Att I egen intresse för yrket, derpå tviflar jag ej. Tvärtom bör det, såsom nämnt är, ligga i sakens natur, att det finnes. I bören ju alltid vara måna om, att de grönsaker, som serveras vid Edert bord, äro af bästa beskaffenhet, liksom att de blommor, med hvilka I pryden Edra hem och gören dem — om än aldrig så enkla — inbjudande och leende, bära alla spår af en god och insigtsfull ans. Öfvertaggen I nu trädgårdsarbetena på eget ansvar, kommer också snart frågans ekonomiska sida att ligga Er lika varmt om hjärtat. I skolen bemöda Er om att ställa driftkostnaderna billigt. I skolen bättre än männen kunno lämpa produktion efter konsumtion, en massa biprodukter, som nu förslösas, skolen I tillvarataga, och tegar, som undgått mannens öga, skolen I bruka och draga inom kulturens rämärken. Jag är förvissad om, att hela trädgårdsväsendet under Edert hägn kommer att gå ett nytt utvecklingsskede till mötes och en viktig insats göras i hela landets ekonomiska ställning.

Dragen Er därför ej undan, utan gripnen villigt verket an. Hvad I hafven att förlora på försöket är ej mycket, hvad I kunnen vinna, oberäkneligt. Kunskap i trädgårdsyrket medför alltid sin nytta. För dem, som bo på landet, behöfver den icke bevisas. Er andra åter kommer den till gagn vid inköpen på torgen och vården af hemmets lilla blomstervärld.

Att dessutom arbetet i den friska luften skulle föda helsans rosor på Edra kinder och skänka musklerna en välbehöflig stadga, är en ej ringa vinst, och att särskildt för Eder,

I unga, som ej ännu stiftat eget hem, ett arbete, hvaråt I temligen odeladt skulle kunna egna er med kropp och själ, skulle skänka nöje och mångfaldig nyttig lärdom, är en sak, man ej har rätt att betvifla. Och än en fördel och en viktig sådan! Genom detta steg skulle en ny bana öppna sig för Edert eget lifsförvärf! Ej för alla ges det rum å eller passas kontorslokalen, och ej åt alla bereder nålen ett torftigt bröd — denna nål, som i kvafva kamrar under brännande tak för tidigt bryter sin flitiga förerskas krafter. Jämför man konsumtionen å frukt och grönsaker hos oss och hos andra folk, — folk med hvilka vi vilja vara jämgoda — visar sig en märkbar skilnad. Hos oss betraktas grönsaker nästan som en lyx, den der ej får finnas på fattigmans bord, hos andra deremot som en nödvändighetsartikel. Ju allännare kunskapen om deras odling hlefve, ju billigare och rationellare denna bedrefs, dess större blefve grönsakernas spridning och dess omistligare våra trädgårdar. Då det ju, som nämndt är, faller sig svårt, ja ofta rent af omöjligt för mannen att medhinna eller öfvervaka sin täppas vård är det alltså på Eder, I kvinnor, saken ytterst hvilat.

* * *

Med en sådan uppfattning af förhållandena följer det nästan af sig själf, att jag, sedan jag fått någorlunda fast fot, skulle sätta upprättandet af en kvinlig elevskola som ett af mina närmaste mål. Att frågan dock ännu länge skulle förblifvit hvilande, är jag alldeles öfvertygad om, för såvida ej såsom nu skett, jag styrkts i min uppfattning genom beröring med för saken varmt intresserade kvinnor.

Denna skola har jag tänkt mig sådan, att der ej blott verkliga trädgårdsmästare kunna utbildas, utan äfven nödiga insigter vinnas för en — om jag så må säga — indirekt vård af våra trädgårdar. Jag har nemligen tydiligen insett, att det ej är nog, att våra goda och väl ledda läroanstalter sända ut årgång efter årgång af kunniga och villiga trädgårdsmän. De friska vindarne mojnat snart ut och hågen svalnar under den ojämnna kampen, medan steg för steg, tyst som en tjuf om natten, liknöjdheten stjäl sig öfver de unge männens sinnen och förlamar deras handlingskraft. Nej, våra trädgårdsmästare, vare sig manliga eller i en framtid äfven kvinliga,

måste blifva *förstadda* af sitt husbondefolk och måste finna *stöd* hos dem för så vida ett verkligt godt resultat skall nås!

Derför, unga kvinnor, bryten käckt fördomarne, egnen någon del af den tid Er uppfostran kräfver åt att inhemta kunskap i trädgårdsyirket och varen förvissade om att I, äfven om det låter vänta på sig, en gång fån glädjas öfver fosterlandets varma tack!

Rudolf Abelin.

(Se vidare annonsafdelningen.)

En kurs i Stenografi.

Till redaktionen har från styrelsen för Arendska Stenografistitutet inkommit en anmälan om en godtköpskurs i Arends Stenografi, hvilken denna styrelse anordnat i Brunells handelsskola, Drottninggatan 48. Afgiften är tio kronor och kursen, som är afsedd att omfatta en fullständig framställning af systemet, kommer att fördelas på 20 lektioner och skall vara afslutad före jul.

För dem som skulle vara hågade att lära detta i så hög grad tidbesparande skriftsätt, men tveka om det verkligen är mödan värdt, hänvisa vi till en förträfflig artikel: Stenografin såsom undervisningsämne af Samuel Clason, hvilken finnes införd i den pedagogiska tidskriften *Verdandis* tredje häfte 1890.

Att stenografin för många unge män redan varit en god hjälp vid förskaffandet af deras lifsuppehälle under de första åren på embetsmannabanan, det är ju allmänt bekant. Vid riksdagen, vid kongresser, offentliga möten och föreläsningar, öfverallt får den göra tjänst, och man har säkerligen den att tacka för att man nu får så mycket mera fullständiga referat än de skelett som förr bestodos allmänheten.

Hvilken ställning har då kvinnan intagit till denna nya förvärfskälla?

Från Danmark (se notisafdelningen) kommer nu underrättelse om att en kvinna, fröken Elisabeth Grundtvig, en sondotter till biskopen och äfven här i Sverige bekant genom sin författareverksamhet, af danska riksdagen blifvit utnämnd till dess Stenograf. Här, som på många andra områden, taga våra grannland försteget framför oss. Ligger felet männe i brist på vakenhet hos kvinnorna själfva, eller hafva de så få vänner till deras sträfvan efter oberoende och själfstän-

dig verksamhet, att det motstånd som ännu höres deremot icke såsom i Danmark kan besegras. Ja, det ser verkligen ut som det sista vore fallet, ty försök hafva gjorts af åtminstone som vi säkert veta två kvinnor att eröfra en del af detta område till själfövärf.

I första kammaren sökte år 1887 Fröken Ellen Sundberg och Fröken Alma Wedin att blifva antagna såsom riksdagsstenografer, men utan framgång. År 1888 sökte fröken Sundberg ensam i andra kammaren. Bland 15 sökande var hon vid provvet färdig bland de första och lär enligt riksdagsmäns utsago hennes återgifvande varit mycket godt. Hon blef dock icke antagen, och vi hafva hört som skäl uppgifvas det något egendomliga, att hon var "det enda fruntimret". Åren 1889 och 1890 har hon inlemnad ansökningar i båda kamrarne, men har icke ens blifvit kallad att aflägga prof.

Hon har emellertid icke förgäfvets arbetat på att vinna skicklighet i stenografi; hon tjänstgör nu såsom stetograf vid Brandförsäkringsbolaget Tor, har under flera år stenograferat vid helsevårdsföreningens sammankomster, vid gymnastikläraresällskapets möten och vid de tre sista läkaremötena, förutom vid extra föreläsningstillfällen m. m.

Vi få väl hoppas att riksdagens kamrar i en icke allt för långt aflägsen framtid kommer att följa den danska riksdagens exempel och invälja en kvinna bland sina referenter. Den tid borde väl vara förbi då hon på grund af sitt kön utestänges från ett för henne lämpligt arbete, deri hon förvärfvat sig jämnogod skicklighet med männen.

Ät en annan nyttig sak har vårt grannland också lyckats förvärfva sympatier mera än det lyckats för saken intresserade att få här hemma. En medlem af Dräktreformföreningens styrelse skrifver nämligen till oss sålunda:

Dräktreformsaken har i Danmark tagit ett stort steg framåt, i och med den inbjudning till Aktieteckning för en "Reformdräktförredning", som utfärdats af Dansk Kvindesamfund, och som finnes införd på omslaget till dess organ, "Kvinden och Samfundet", Sept. 1890. Denna aktieteckning afser näml. inrättandet af "Systue for Reformunderts"; "og for Kjoler", samt "Tillvejbringelsen af sunde og benigtsmæssige Börnedragter". Ett dylikt förslag var å bane här i Stockholm för några år sedan, och dryftades ganska lifligt på ett särskildt derför utlyst möte, men när man kom "from sonnds to things", från ord till handling, befanns icke intresset och offervilligheten för den goda saken tillräckligt stora för att bära den fram. Dertill bidrog nog äfven icke så litet att våra läkare förhölle sig så passivt till saken; dräktreformföreningens styrelse hade likväl, såväl genom dess medlemmars personliga bemödanden, som genom till hela Sveriges läkarkår

utsända cirkulär, sökt intressera herrar läkare för en sak, som man väl skulle tycka borde ligga dem om hjärtat — men det lyckades ej. Dansk Kvindesamfund har deremot haft mera tur — har måhända äfven haft mer energi och större krafter till sitt förfogande — nog af, dess inbjudning till aktieteckning, undertecknad af 25 framstående kvinnor ur skilda samhällskretsar, är åtföljd af ett uttalande om det önskvärda och behöfliga i själfva reformen, hvarunder 25 kända manliga och kvinliga läkare satt sina namn. Saken tyckes således der vara, som det heter, väl förspänd — vi önska den all lycka, med en liten suck af afund!

I sammanhang må omtalas, att vår Drägtreformförenings mönster och modeller voro utställda i Köpenhamn förliden sommar, under läraremötet, först i Frök. Zahles ansedda skola, och sedan på ett annat ställe, och hade de väckt mycken uppmärksamhet och stort gillande. Kommer der någon "Systue" till stånd, så torde det hufvudsakligen varda våra modeller till under- och barnkläder som komma att användas. Vi ha nyligen haft nöjet mottaga 5 vackra och vällyckade fotografier, utförda i Köpenhamn efter vår skoldrägt och dräkten för blifvande mödrar — hvilket ju också bevisar att de der ansågos både vackra och praktiska.

Fredrika-Bremer-Förbundets meddelanden:

Stipendiefonderna.

Till *Donationsfonden* har Fröken Ellen Bergman öfverlemnat en summa af 1,000 kronor att utgöra grundplåt till en slägt-stipendiefond afsedd för kvinliga ättlingar af gifvarinnans föräldrar, och har hon lofvat att småningom öka denna fond genom gåfvor, och testamente. Samtidigt med denna donation har Fröken Bergman till *Allmänna Stipendiefonden* öfverlemnat en gåfva af 100 kronor utgörande första inbetalningen å det belopp af 10,000 kronor, som den frikostiga gifvarinnan utlofvat att genom gåfvor och testamente tilldela nämnda fond.

För 2:ne kvinliga elever vid Norrvikens trädgårdsskola har Fredrika-Bremer-Förbundet beslutat erlægga den fastställda kursafgiften med 75 kr. för hvarje elev.

Från *Föreningen för Vålgörenhetens Ordande* har till Fredrika-Bremer-Förbundet ingått en hemställan om samarbete i vissa fall

med förbundet, och har Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse beslutat att antaga det gjorda förslaget.

Fredrika-Bremer-Förbundets Drägtreformförenings styrelse består efter nu skedd val af följande ordinarie medlemmar: Fruarna K. Bohman, C. Boklund, A. Cederschiöld, J. Jolin, I. Humble, H. Palme och C. Scholander samt fröknarna H. Palmqvist och M. Silow. Suppleanter äro: Fruarna R. Arvedson, M. L. Berg och G. Linder samt fröknarna E. Bergman, A. Ekermann och E. Eurén.

Hvarjehanda i kvinnofrågan.

Sverige. För *kvinnas anställning å apotek* har Fredrika-Bremer-Förbundet under flera år sökt verka. Den § i Kongl. Författningssamlingen, som gäller elevs antagande vid apotek, börjar nämligen med ordet "*ynghing, som*", och det var sålunda fråga om öppnandet af en ny bana för kvinnan. Då det af flera skäl ej ansågs lämpligt att förbundet ingick till Kongl. Maj:t med anhållan om kvinnas tillträde till apotekareyrket, har förbundet i stället sökt intressera lärarinnor och arbetssökande unga kvinnor för saken.

Såsom en följd af detta förbundets arbete torde få anses att ansökningar i dessa dagar ingått till Kongl. Maj:t att fröken Katarina Bolin, dotter af afidne landssekreteraren E. Bolin i Falun, fröken Hellevi Magnusson, dotter af afl. sjökaptanen J. P. Magnusson i Kalmar samt fröken Agnes Sällström, dotter af Handlanden J. E. Sällström i Kalmar, måtte, utan hinder af sitt kön, få antagas till elev å apotek samt efter framdeles aflagda farmacie studiosi- och apotekarexamina erhålla enahanda rättigheter, som, efter aflagda kunskapsprof, tillkomma manlig farmaceut.

En kvinnlig uppfinnare, Fröken Mathilda Persson har uppfunnit ett nytt sätt att kondensera grädd och mjölk. Hennes afsigt är att upprätta en fabrik för "Svenska Gräddaktiebolagets" — namnet på den nya affären — tillverkningar, hvilka äfven komma att innefatta kött-extrakt, maltextrakt, kött-sås m. m. Fröken Persson har under hösten vistats i Stockholm för att väcka intresse för sitt företag. "Svenska gräddaktiebolagets" aktiekapital är satt till ett minimum af 15,000 och till ett maximum af 100,000 kr. Aktierna äro å 100 kr.

Stockholms Arbetsstugor numera 7 till antalet, hafva med Oktober månad åter börjat sin verksamhet för vintern.

De flesta af Stockholms församlingar hafva nu sin arbetsstuga. Sammanlagdt hafva i dessa mellan 4 och 500 barn, utvalda bland de mest behöfvande af folkskolans lärjungar, varit inskrifna. Stadsfullmäktige hafva för i år beviljat Stockholms arbetsstugor ett understöd af 5,000 kr.

Lärokurs i telegrafi m. m. pågår för närvarande sedan medlet af sistlidne september vid telegrafverkets undervisningsanstalt i Stockholm. I kursen, som är afsedd endast för fruntimmer, deltaga tjugonio elever.

Lärokursen eger rum i det telegrafverket tillhöriga, strax invid Mosebacke belägna, förutvarande optiska telegrafhuset, dit verkets undervisningsanstalt i höst blifvit förflyttad, efter att tillförene haft sin lokal i centraltelegrafstationshuset vid Skeppsbron.

Fröken *Ida Donker*, 27 Östermalmsgatan, kommer att efter Jul börja en kurs för unga lärarinnor, som önska lära sig undervisa i främmande språk, efter den praktiska och säkra metod, hon under flere år använt vid undervisning i skolor utomlands och äfven här med framgång tillämpat på egna elever. All undervisning lemnas på främmande språk.

Praktisk hushållsskola. Från Göteborg skrives: För meddelande åt uppväxande flickor af sådan undervisning, som sätter dem i stånd att, då de utträda i lifvet, fylla sin plats med hänsyn till de praktiska göromål hemmen fordra, har aktiebolaget D. Carnegie & komp., för att i sin mån verka för detta syfte, beslutit att låta uppföra en läroanstalt.

Norge. "*Norske kvinders totalafholdsforening*" har hållit sitt första större offentliga möte i Kristiania.

Föreningen, som stiftades i Kristiania i februari 1889, är en underafdelning af Verldens kvinliga nykterhetsförening, hvars medlemmar som tecken bära ett litet hvitt band och som är utbredd inom de flesta civiliserade land, i Japan och Indien, såväl som i Sverige, Norge och Danmark. I Norge ha tillika stiftats dylika föreningar i Bergen, Trondhjem och Kristiansund.

En fackförening för tjänstflickor är bildad i Kristiania. Den räknar redan 225 medlemmar.

Föreningen skall verka för kortare och, så vidt möjligt är, fastställd arbetstid med bestämda fritider, bättre lön samt bättre rum än de, som i allmänhet bestås tjänstflickor.

Danmark. *Danmarks första kvinliga riksdagsstenograf* är fröken Elisabeth Gruntvig, en sondotter till biskopen och själf bekant som en begåfvad författarinna. Fröken G. blef nämligen för några dagar sedan utnämnd till stenografassistent vid danska riksdagen. Några bland riksdagens ledande män hade i det längsta motarbetat denna utvidgning af den kvinliga arbetsmarknaden såsom en enligt deras förmenande lika olämplig som onödig nyhet.

Fröken *Ida Falbe-Hansen* har i Köpenhamn disputerat för magistergraden i danskt språk och literatur. Det var första gången en kvinna derstädes höll föredrag för ett universitets auditorium.

Handarbetets Vänner,

Brunkebergstorg 18, Stockholm.

Förening för den svenska kvinliga hemslöjdens förädling i
konstnärligt och fosterländskt syfte.

Utställning och försäljning af

Väfnader, Broderier och Spetsar.

Undervisning i gammalsvensk konstväfnad och konst-
sömnad meddelas 15 Januari till 15 Juni samt 1 September
till 15 December. Vidare underrättelser å Föreningens Byrå.

Stockholms Musik-Institut.

Humlegårdsgatan 11, 3 tr.

Undervisning meddelas uti: Pianospelning, Sång, Harmoni
och Tonträffning. Afgifter för *Pianoundervisningen*: Nybörjarklas-
sen, 2 timmar i veckan (flere elever på timmen) 6 kr. pr månad
för hvarje elev. I. klass, 2 tim. i veckan (två elever på tim.)
10 kr. pr mån. för hvarje elev. II. kl., 2 tim. i v. (två elever på
tim.) 15 kr. pr mån. för hvarje elev. III. kl. (Utbildningskl.) 1
tim. ensam lektion i v. 20 kr. pr mån. *Sångklassen*: Lärarinna:
Fröken *Sigrid Wolf*. Afgift 16 kr. pr mån. för hvarje elev. 2
tim. i v. (två elever på tim.).

Mottagningstid kl. 1—2.

Sigrid Carlheim-Gyllensköld.

G. A. L. Svenssons Snörmakeriaffär

rekommenderar sitt stora lager af alla slags **moderna Gar-
neringsartiklar** för **Klädningar & Kappor, Fran-
sar, Tofsar, Galler & Kordonger** för **Möbler** och **Gar-
diner** samt **Tömmar** och **Vagns-Snörmakerier**.

Beställningar å allt hvad till yrket hörer mottagas och
utföras **skyndsammast** och till **billigaste** pris.

5 Malmtorgsgatan, Stockholm.

Almedahls Fabriks Försäljnings-Magasin

(ETABLERADT 1852)

Stockholm, Brunkebergstorg,

illhandahåller efter samma redbara principer, som allt hittills tillvunnit sig erkännande o. förtroende, fullständig sortering af

Hellinnevaror, Bomullsvaror, Broderier,

(starka, välsydda) m. m. som till

finare och enklare **UTSTYRSLAR** hörer

för Hushåll, Restaurationer, Sjukhus, Badhus, Ångbåtar

till bestämda *verkligt* billiga priser.

Giffritt! Bolstervar, Täckyger, Filtar, Rullgardinstyger, Flaneller

Extra goda och billiga **Irländska Lärfts- och Batistnäsdukar.**

Proffer sändas på begäran gratis.

Nordisk Konst- och Slöjdtställning,

9 Kungsgatan 9

erbjuder ett rikt urval af

Svenska arbeten,

Träskulptur, Målningar, Konstväfnader, Dekorationsföremål m. m.

Rosaline,

det angenämaste och bästa af hudförsköningsmedel,

är ytterst verksamt mot fräcknar, solbränna, heblennor och stark rodnad i ansigtet gör huden mjuk och vit samt är särdeles behagligt att använda.

Säljes å **1: 25** fl. endast hos

Elin Edlund,

63 Drottninggatan 63

(Parfymhandeln.)

Profver å

Möbelyg och Cretonne

i nyaste mönster sändas porto fritt från

K. M. Lundbergs Bosättningsmagasin

7 Storkyrkobrinken 7, Stockholm.

Allmänhetens uppmärksamhet fästes vid den omständigheten att hela mitt nya och stora lager af *Möbelyg*, *Cretonne*, *Täcktyger*, *Mattor*, m. m. är undersökt af Handelskemister härstädes, hvaröfver intyg förevisas och hvaraf bland annat den fördelen åtnjutes, att äfven vid de minsta inköp man utan vidare kostnad kan vara förvissad om att varan är tillåten.

Priskuranter å *Sängar*, *Sängkläder*, *Trikåvaror*, *Hvita varor*, *Gardiner* och *Filtar* sändas på begäran.

Beställningar, uppgående till minst 50 kr., sändas fraktfritt till närmaste ångbåts eller järnvägsstation, undantagandes tyngre eller mera skrymmande gods, såsom: *Mattor*, *Möbler*, *Sängar* och *Sängkläder*.

I BOKBINDERIET,

26 MALMSKILNADSGATAN 26

emottagas böcker till inbindning i såväl enkla som finare band samt utföres noggrant allt som till yrket kan hänföras.

BETTINA LEWYSOHN.

OBS!

**Stort lager af
Barnkläder för alla åldrar,
till och med 16 år.**

Goda tyger! Nya, smakfulla modeller!
Billiga priser! Allm. Telefon 68 40.

**2 Stora Vattngatan 2,
hörnhuset vid Brunkebergstorg,
10 Bazaren å Norrbro 10.**

H. Nyström.

Konstgjorda Blommor

för Damtoiletten, äfvensom prydnads- & dekorationsväxter.
Renoveringar verkställas.

Amalia Lindström. Fleuriste,
(Elev af Mme Coudreau m. fl. i Paris)
13 Smålandsgatan 13.

Helpensionärer

emottagas äfven nästkommande läsår af undertecknade, föreståndarinnor för

Elementarskolan för flickor i Södertelge.

Lokalen är fritt belägen i utkanten af staden, som är känd för sitt friska och sunda läge. Goda kommunikationer med alla delar af Sverige.

Pris för inackordering och skolundervisning 600 kr. för läsår.

Vidare upplysningar kunna erhållas å *Fredrika-Bremer-Förbundet* Byrå i Stockholm samt af undertecknade i Södertelge.

Charlotte Berg.

Augusta Klingentierna.

En kurs för unga lärarinnor,

som vilja lära sig att på språket själf och efter ett säkert system undervisa i franska och engelska, anordnas efter jul af en utländska med mångårig praktik. Vidare underrättelser å *Fredrika-Bremer-Förbundet*.

Lifförsäkringar med inträdesafgift och lägre premier,

bekvämare och på det hela billigare, än förut i Sverige erbjudits, samt **fria från uttaxeringsrisk**, meddelas från 1 Juli 1890 af

Allmänna Lifförsäkringsbolaget **i Stockholm,**

som jämväl fortsätter att lifförsäkra efter de äldre tabellerna med normala premier.

I bolagets båda afdelningar äro försäkringstagarnes fördelar med hänsyn till vinstandelar bättre tillgodosedda, än aktieegarnes.

Närmare upplysningar lemnas villigt i bolagets hufvudkontor i **Stockholm**, bolagets hus, **Vasagatan 10.**

Ränte- och Kapital-Försäkringsanstalten

i Stockholm emottager i helt Krontal penningar till beredande af *Lifränta* (pension) eller *Kapital* att lyftas på en gång vid uppgifven ålder. Kontoret, N:r 5 Stora Nygatan, hålles öppet alla söckendags förmiddagar kl. 11—2 samt onsdagar 5—6 e. m.

För i Stockholm bosatta obemedlade personer, som insätta medel för att bereda lifränta, betalar Fosterländska Föreningen förvaltningsafgift samt för insatser, ej öfverstigande under ett år 50 Kr., *Tjugu* procent såsom premium; hvarigenom för hvarje sålunda insatta 5 Kr. i boken införes dessutom En Krona.

Som väl större delen af Dagnys läsare äro kvinnor eller åtminstone intresserade för kvinliga sträfvanen, hoppas vi, att de alla äfven gärna skola vända sig till kvinliga Pappershandlare, helst då dessa hafva ett så välsorteradt lager och så många nätta och smakfulla saker att bjuda på som

Kom och se!

Hedin & Berlin
4 Norrmalmstorg 4.

Å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå mottagas anmälningar till inträde i förbundets **sjukkassa.**

Äfven personer som icke äro medlemmar af förbundet, kunna blifva delegare i densamma.